

Βρυξέλλες, 14.11.1987

Το δικό μου το χρέος είναι να σας μιλήσω για μια περίοδο της Ελληνικής ιστορίας, σκοτεινή από πλευρά ιστορικής έρευνας, αλλά φωτεινή σε αγώνες.

Είναι μια περίοδος, που δεν έχει μελετηθεί όσο θα ταίριαζε στη σημασία της και έχει αφήσει πολλά ερωτηματικά αναπάντητα. Είναι η περίοδος, η ιστορία των Λαμπράκηδων και της νεολαίας τους, που αυτή καθαυτή κράτησε 45 μόνο μήνες, αλλά που έχει τις ρίζες της κάποια χρόνια πριν και στην Αντίσταση και άπλωσε τις ιδέες της και τα ιδανικά της σε τόσο πλατιές μάζες, που έθρεψαν τη γενιά της Δικτατορίας και του Πολυτεχνείου, και θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα οράματά της ζουν ακόμη στις καρδιές και τα μυαλά πολλών νέων της σύγχρονης γενιάς.

Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε τις αναγκαιότητες που οδήγησαν στην έντονη δραστηριοποίηση της νεολαίας τα χρόνια εκείνα, θα πρέπει να δούμε την όλη πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση της εποχής, εφόσον το κίνημα της νεολαίας είναι στην ουσία ο αντίκτυπος, το αποτέλεσμα της γενικής πολιτικής κατάστασης μιας χώρας - κι εδώ, φυσικά, μας ενδιαφέρει η Ελλάδα.

Αρχικά, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι οι δυνάμεις της Αριστεράς, τα χρόνια αυτά, είναι ενωμένες και το κλίμα αυτό της ενότητας - τουλάχιστον προς τα έξω - παραμένει μέχρι τη δικτατορία των συνταγματαρχών, το 1967. Η Αριστερά κουβαλάει την ωριμότητα που έχει αποκτήσει από τα χρόνια της Αντίστασης και κατανοεί τη σημασία που έχει να είναι ενωμένες οι δυνάμεις της σ' ένα φορέα, την τότε ΕΔΑ, η οποία, το 1958, γίνεται το πρώτο κόμμα της αντιπολίτευσης, με 75 βουλευτές.

Προηγούμενα, το 1952, είχε ιδρυθεί η Ενιαία Δημοκρατική Νεολαία Ελλάδας (ΕΔΝΕ) - οργάνωση μη κομματική, αλλά με καθαρό χαρακτήρα αριστερής πολιτικής νεολαίας.

Η ζωή, όμως, αυτής της οργάνωσης νεολαίας ήταν πολύ σύντομη, λίγους μόνο μήνες, γιατί η τότε κυβέρνηση Γλαστήρα, κάτω από την πίεση των Αμερικανών, έσπευσε να τη διαλύσει.

Μπροστά στις σοβαρές δυσκολίες, που ήσαν αποτέλεσμα των αντικειμενικών συνθηκών της εποχής εκείνης, το κίνημα της νεολαίας αναγκάστηκε να περάσει στην κομματική μορφή οργάνωσης και να καλυφθεί κάτω από την προστασία της κατακτημένης κομματικής νομιμότητας της ΕΔΑ. Έτσι, στα 1954, φτιάχτηκε η ΝΕΔΑ, η νεολαία της ΕΔΑ, ως τμήμα του κόμματος, πράγμα που βάρυνε αποφασιστικά στην όλη πορεία ανάπτυξής της.

Το βασικότερο πρόβλημα, στην όλη πορεία της, ήταν ότι δεν κατόρθωσε, παρά τους ευσεβείς πόθους, να μείνει αυτοτελής και ανεξάρτητη

από το κόμμα, στη δράση και τον προγραμματισμό της. Γενικά, ο προσανατολισμός της οργάνωσης της Νεολαίας της ΕΔΑ δεν έβαζε ως αφετηρία δράσης τα προβλήματα και τα ενδιαφέροντα της νεολαίας, αλλά του κόμματος, δεν όξυνε την αιχμή ως προς τα μαζικά κέντρα ζωής, εργασίας, μόρφωσης και ψυχαγωγίας των νέων.

Και δεν ήσαν λίγα, ούτε λιγότερο σοβαρά, τα προβλήματα της νεολαίας, την εποχή εκείνη. Τα οξύτερα προβλήματα της Ελληνικής νεολαίας, τον καιρό εκείνο, ήταν: η Απασχόληση και Ανεργία - η Μετανάστευση - η Μόρφωση. Από αυτά, η μετανάστευση αποτελούσε το σοβαρότερο, γενικότερο και οξύτερο θέμα. Πρόβλημα καθολικό, πανελλαδικό, αγκάλιαζε εργατική και αγροτική νεολαία, είχε πάρει εθνικές διαστάσεις με τη διόγκωσή του. Κοντά στο μισό εκατομμύριο ήταν οι Έλληνες που είχαν εγκαταλείψει την Ελλάδα, στην κρίσιμη αυτή δεκαετία του '60, ηλικίες παραγωγικές - από 16 ως 40 χρονών - που λόγω της αντιδραστικής πολιτικής της τότε Δεξιάς δεν έβρισκαν δουλειά στον τόπο τους, την Ελλάδα.

Εξίσου βασικής σημασίας πρόβλημα για τη νεολαία ήταν και το πρόβλημα της μόρφωσης. Προβλήματα, όπως επαγγελματική κατάρτιση της νεολαίας, Τεχνική Εκπαίδευση, εξωσχολική μόρφωση, ταλάνιζαν τους νέους. Όλο το σύστημα της Παιδείας νοσούσε φοβερά. Έντονη ήταν η απαίτηση για εκδημοκρατισμό και εκσυγχρονισμό της Παιδείας. Το αίτημα για εκδημοκρατισμό της Παιδείας, βέβαια, δενόταν με το όλο πρόβλημα των πολιτικών ελευθεριών εκείνη την εποχή: αστυνόμευση της ζωής των σπουδαστών και των πολιτών γενικότερα, καταπάτηση ελευθεριών, περιορισμός κινημάτων με πλούσιο ιστορικό παρελθόν.

Το τρίτο, μεγάλης σημασίας, πρόβλημα ήταν η ανεργία που μάστιζε, κυρίως και όπως πάντα, τους νέους. 320.000 νέοι εργάτες και εργαζόμενοι μισθωτοί, στις πόλεις, και πάνω από 500.000 αγροτική νεολαία, στην ύπαιθρο, ζούσαν καθημερινά την αγωνία για το μέλλον τους και τι αυτό τους επιφυλάσσει.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, η νεολαία ωριμάζει πιο γρήγορα και ανδρώνεται, και παρατηρείται το φαινόμενο να μπαίνουν στο στίβο των πολιτικών και κοινωνικών αγώνων όλο και πλατύτερες μάζες νεολαίας, με αγωνιστικές διαθέσεις στα λόγια και στην πράξη, με υψηλό επίπεδο συνειδητότητας και προωθημένες μορφές πάλης.

Μετά το εκλογικό πραξικόπημα του Οκτώβρη του 1961, ανοίγει μια νέα περίοδος υψηλών και μαζικότατων αγώνων της ελληνικής νεολαίας για τη Δημοκρατία και τα προβλήματά της, με κορυφαίες εκδηλώσεις το 114 και το 15%, όπως έχουν μείνει γνωστά στην ιστορία τα κινήματα αυτά. Το κίνημα του 114 ήταν ένα κίνημα για την υπεράσπιση του Συντάγματος, καλούσε την Κυβέρνηση και το Λαό σε σεβασμό και τήρηση των άρθρων του Συντάγματος, τα οποία ασύστολα καταπατούνταν από το κράτος, το παρακράτος και τις

κυβερνήσεις της Δεξιάς. Πήρε την ονομασία του από το άρθρο 114 του Συντάγματος, που όριζε ότι η τήρηση των άρθρων του επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων. Επιφορτίστηκαν, λοιπόν, οι ίδιοι οι νεολαίοι με το χρέος να χτυπήσουν την οποιαδήποτε καταπάτηση, που τότε έφτανε σε έσχατα όρια: για παράδειγμα, αξίζει να αναφερθεί ότι συλλαμβάνονταν νέοι και σέρνονταν στα δικαστήρια, γιατί, απλώς, φορούσαν σηματάκια του ειρηνιστικού κινήματος Μπέρναρντ Ράσελ, ή γιατί φορούσαν σηματάκια με τον Λένιν, ή γιατί συμμετείχαν σε αγώνες για την Ειρήνη, ή γιατί ζητούσαν ισότητα στη μόρφωση - ενδεικτικό είναι ότι οι νέοι, τον καιρό εκείνο, εμποδίζονταν να εισαχθούν στα Πανεπιστήμια, τις Ανώτερες Σχολές, στις Στρατιωτικές σχολές, χωρίς το περίφημο πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων.

Το κίνημα του 15% πήρε την ονομασία του από το αίτημα να δοθεί το 15% του προϋπολογισμού για την Παιδεία.

Σ' αυτά τα καυτά χρόνια, σ' όλο τον κόσμο, γιγαντώνει το ειρηνιστικό κίνημα, με εκδηλώσεις κατά του πολέμου στο Βιετνάμ, κατά των εξοπλισμών, θίγοντας και τα προβλήματα του τρόπου ζωής. Παράλληλα, στην Ελλάδα, δημιουργείται και δρα ένα ειρηνιστικό κίνημα, που φυσικός αρχηγός του είναι ο Γρηγόρης Λαμπράκης, ανεξάρτητος βουλευτής, συνεργαζόμενος με την ΕΔΑ, με μεγάλη επιρροή στις μάζες της νεολαίας και ως βουλευτής και ως αγωνιστής της ειρήνης, αλλά και ως παλιός πρωταθλητής - μαραθωνοδρόμος συγκεκριμένα - ίνδαλμα για χιλιάδες φιλάθλους και παράλληλα υφηγητής του Πανεπιστημίου.

Ο Λαμπράκης συμμετέχει σε εκδηλώσεις, συνέδρια, πορείες ειρήνης. Το κύρος του μεγαλώνει συνεχώς, ενώ, παράλληλα, αυξάνει ο φόβος της εξουσίας για την έκταση και τις συνέπειες της δράσης του. Αξίζει να σημειωθεί, ότι στην Ελλάδα, την εποχή εκείνη, δρούσαν πολλές παρακρατικές οργανώσεις - οι περισσότερες με στρατιωτικό χαρακτήρα. Ο Λαμπράκης δεν ήταν χρεωμένος, μόνο, με τη συμμετοχή του σε πορείες ειρήνης ανά τον κόσμο και με την πρώτη Μαραθώνια πορεία ειρήνης στην Ελλάδα, την οποία μόνος του συμβολικά πραγματοποίησε - την ημέρα εκείνη συνελήφθησαν περίπου 1.500 άτομα, ενώ ο ίδιος, βαδίζοντας μόνος του, συνελήφθη στο 28^ο χιλιόμετρο. Εκτός από την όλη πολιτική και ειρηνιστική του δράση, ο Λαμπράκης ήταν χρεωμένος και με δύο σοβαρά επεισόδια, στα οποία υπήρξε λίγο-πολύ πρωταγωνιστής: αρχικά είχε δείρει, μέσα στη Βουλή, το βουλευτή Κώστα Παπαδόπουλο, από το Ν. Κιλκίς, συνεργάτη των Γερμανών κατά τη διάρκεια της κατοχής και, έπειτα, έναν ακόμη, στην Αγγλία, όπου παρευρέθηκε μαζί με το Γλέζο και την Αμπατιέλλου και όπου ένας από τους στόχους του ήταν να επιδώσει στη βασίλισσα της Ελλάδας, Φρειδερίκη, υπόμνημα για τους πολιτικούς κρατούμενους. Σ' αυτήν την προσπάθεια, η κυρία Αμπατιέλλου χαστουκίζει τη βασίλισσα. Τα γεγονότα αυτά ήταν η

κορύφωση της αγανάκτησης του Κράτους, του Παλατιού και του παρακράτους κατά του Λαμπράκη και ενάντια σε ό,τι το άτομό του εξέφραζε, και έτσι αποφασίστηκε η δολοφονία του.

Η ευκαιρία δόθηκε στη Θεσσαλονίκη, την ημέρα της συγκέντρωσης της τοπικής επιτροπής για τη Διεθνή Ύφεση και την Ειρήνη. Ο αγώνας για την ειρήνη είχε μια ματωμένη προϊστορία στη Θεσσαλονίκη: ένας νέος, ο Νικηφορίδης, καταδικάστηκε, το 1951, από στρατοδικείο και εκτελέστηκε, γιατί συγκέντρωνε υπογραφές για τη Διακήρυξη της Στοκχόλμης.

Στη συγκέντρωση αυτή, που έγινε στις 22 Μάη 1963, ημέρα Τετάρτη, ήταν έντονη η παρουσία παρακρατικών, αστυνομικών με πολιτικά και αστυνομικών με στολή, που αδιαφορούσαν για τις βιαιότητες και τις χυδαιότητες παρακρατικών και ακροδεξιών. Το ίδιο έντονη, θα έλεγα σίγουρη, ήταν και η φήμη, ότι είχε οργανωθεί σχέδιο δολοφονίας του Λαμπράκη για το βράδυ αυτό. Πράγματι, στις 10.15΄ το βράδυ, καθώς ο Λαμπράκης έβγαине και κατευθυνόταν προς το ξενοδοχείο του, ένα τρίκυκλο, που το οδηγούσε ο γνωστός παρακρατικός Γκοτζαμάνης, πέφτει σαν βολίδα πάνω στον Λαμπράκη, τον ρίχνει κάτω και περνάει από πάνω του, ενώ, συγχρόνως, αυτός που ήταν στην καρότσα τον χτυπάει μ' ένα σίδερο στο κεφάλι. Κανείς δεν αντιδρά, η Αστυνομία μένει αμέτοχη, παρά την εντονότατη παρουσία της σ' όλη αυτή την περιοχή. Μόνο ένας από τους νέους, που βρίσκονταν στη συγκέντρωση, ο Μανώλης Χατζηαποστόλου, πήδησε πάνω στο τρίκυκλο και χτυπήθηκε, αρχικά, με το συνένοχο, που βρισκόταν στην καρότσα και, τελικά, με τον οδηγό Γκοτζαμάνη. Βοηθούμενος από απλούς πολίτες, συνέλαβε τους δράστες και ανάγκασε την Αστυνομία να τους συλλάβει και τους τρεις. Χάρη στο ηρωικό σάλτο του Χατζηαποστόλου, συνελήφθησαν οι ένοχοι και, χάρη στη σθεναρή στάση του, νεαρού τότε, εισαγγελέα Σαρτζετάκη, καταδικάστηκαν και βγήκε στη φόρα η όλη υπόθεση.

Ο Λαμπράκης, θανάσιμα τραυματισμένος στο κεφάλι, μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο των ΑΧΕΤΤΑΝΣ. Πλήθος κόσμου συγκεντρώθηκε, αστραπιαία, απ' έξω απ' το νοσοκομείο, σε μόνιμη βάση, μέρα - νύχτα, και τον προστάτευαν από τους παρακρατικούς. Ειδικοί γιατροί ήρθαν από την Αθήνα και από το εξωτερικό, μήπως μπορέσουν να τον σώσουν. 100 ώρες πάλεψε με το θάνατο, 100 ώρες όλη η Ελλάδα ζούσε τον παλμό της αγωνίας, αν θα νικήσει ή θα υποκύψει στο θάνατο. Το επίσημο κράτος προσπάθησε να το παρουσιάσει ως ατύχημα, αλλά δεν μπορούσε εύκολα να πείσει. Οι τίτλοι των περισσότερων εφημερίδων μιλούσαν, με λιγότερο ή περισσότερο σκληρή γλώσσα, για οργανωμένη δολοφονία: "Ετέθη σε εφαρμογή, από τους κύκλους της ανωμαλίας, προμελετημένο σχέδιο για δολοφονία βουλευτών της αντιπολιτεύσεως", "Φασίστες τραυμάτισαν βαρύτατα το βουλευτή Λαμπράκη", "Ηφαίστειο οργής όλη η χώρα - οι φοιτητές στους δρόμους", "Σώστε το παιδί

μας, το καμάρι μας", είναι μερικοί από τους τίτλους των εφημερίδων του τριήμερου.

Στις 10.15, βράδυ Τετάρτης, στις 22 του Μάη, χτυπήθηκε και ξημερώνοντας η Δευτέρα, 27 του Μάη, στις 1.22', πέθανε. Οι δικοί του αποφάσισαν να μεταφερθεί η σορός του με τραίνο από τη Θεσσαλονίκη στην Αθήνα, για την ταφή του.

Στο σιδηροδρομικό σταθμό Λαρίσης, στην Αθήνα, όπου έφτασε το έκτακτο τραίνο, στις έντεκα παρά τέσσερα λεπτά, το βράδυ της Δευτέρας, 27 του Μάη, είχαν συγκεντρωθεί αυθόρμητα χιλιάδες λαού, χιλιάδες νεολαίοι. Αλλά και σ' όλη την Ελλάδα, σε σημεία - κόμβους της διαδρομής, αλλά και σε πολλές πόλεις, τεράστιες αυθόρμητες συγκεντρώσεις έγιναν. Τα συνθήματα, αυθόρμητα κι αυτά κι όχι κάτω από κομματικές εντολές, έβγαιναν από τα στόματα των χιλιάδων νέων: "Ο Λαμπράκης ζει", "Κάθε νέος και Λαμπράκης".

Το πρωί της Τρίτης, 28 του Μάη, άρχισε το λαϊκό προσκύνημα του νεκρού, στο παρεκκλήσι του Αγίου Ελευθερίου, δίπλα στη Μητρόπολη: άνθρωποι κάθε λογής, άντρες και γυναίκες, παιδιά και γέροι, σχηματίζουν τεράστια ουρά έξω από το παρεκκλήσι.

Στην τιμητική φρουρά εναλλάσσονται οι φοιτητές με τους εργάτες, οι λογοτέχνες με τους οικοδόμους, οι ηθοποιοί με τους αθλητές, οι βουλευτές με τις νοικοκυρές. Χοροστατεί ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών.

Η κηδεία είχε οριστεί να γίνει στις 3.30μ.μ. Από τις 13.00μ.μ., όλοι οι δρόμοι της Αθήνας ξεχειλίζουν από κόσμο. Εκατοντάδες χιλιάδες έχουν κατέβει για την κηδεία. Η Αστυνομία έχει υψώσει ζώνες ασφαλείας, με το δικαιολογητικό των πιθανών κινδύνων για ταραχές. Όμως, οι εκατοντάδες χιλιάδες λαού κυριαρχούν και αυτοκυριαρχούνται, δεν κάνουν ταραχές, δε ματώνει ούτε μύτη.

Κάτω απ' αυτό το κλίμα, συλλαμβάνεται η ιδέα της ίδρυσης της Δημοκρατικής Κίνησης Νέων "Γρηγόρης Λαμπράκης". Γνωστά ονόματα της πολιτικής, καλλιτεχνικής και πνευματικής ζωής - Θεοδωράκης, Ληναίος, Πάγκαλος, Λεντάκης - , αμέσως τις επόμενες ημέρες, συμμετέχουν στην ίδρυση της Δ.Κ.Ν. Γρ. Λαμπράκης. Δεν ήταν μια απόφαση που έβγαινε μέσα από κομματικά γραφεία, ούτε της ΕΔΑ ούτε της Νεολαίας της. Ήταν μια σύλληψη επώνυμων στελεχών της Αριστεράς, που έπιασαν τον παλμό και τις ανάγκες των νέων και προχώρησαν σ' αυτήν την προσπάθεια.

Η επιρροή της Δ.Κ.Ν. Γρ. Λαμπράκης εξαπλώνεται αστραπιαία σ' όλη την Ελλάδα, πολλαπλασιάζονται ραγδαία τα μέλη της. Νέοι δρόμοι ανοίγονται προς τις πλατιές δημοκρατικές μάζες της Νεολαίας, να δράσουν πολιτικά και να εκφράσουν την αντίθεσή τους σε κάθε είδους τρομοκρατία και καταπίεση.

Νέες αντιλήψεις για τις μορφές πάλης, αισιοδοξία για τη ζωή και τα νιάτα, είναι από τα μηνύματα που περνάνε στους κόλπους των μελών της

Νεολαίας, αλλά και προς τα έξω, προς τον κόσμο. Ξεπερνιέται η πάγια αντίληψη, ότι πρέπει να είναι μια οργάνωση κλειστή, των λίγων και εκλεκτών, ξεπερνιέται σε σημαντικό βαθμό η προηγούμενη κυριαρχία της κομματικής μεθοδολογίας στη δράση και στη λειτουργία, στη στρατολογία νέων μελών, στην επαφή με τις μάζες της νεολαίας. Ταυτόχρονα, συντελείται μια πραγματική ανανέωση, αναδείχνονται καινούρια στελέχη, με φρεσκάδα, με τόλμη και πραγματικά νεολαιίστικο πνεύμα, αλλάζει η όψη της οργάνωσης, μειώνεται αισθητά η μέση ηλικία των μελών και των στελεχών της.

Παράλληλα, όμως, εμφανίζονται δύο μεγάλα προβλήματα:

1. Η αυθόρμητη μαζικοποίηση, που γίνεται σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, και η οποία πρέπει να πάρει συγκεκριμένη οργανωτική μορφή και
2. Η έλλειψη οργανωτικών στελεχών με κάποια πείρα.

Το κενό αυτό καλύπτεται με τη συγχώνευση της Νεολαίας της ΕΔΑ με τη Δημοκρατική Κίνηση Νέων "Γρηγόρης Λαμπράκης". Πράγματι, η ΕΔΑ, ανοιχτό μυαλό τα χρόνια εκείνα, και εμπνεόμενη από το πνεύμα της ενότητας, δίνει εντολή για διάλυση της Νεολαίας της και συγχώνευσή της με τη Δημοκρατική Κίνηση Νέων "Γρηγόρης Λαμπράκης". Έτσι, δημιουργείται η «Δημοκρατική Νεολαία Γρ. Λαμπράκης».

Η συγχώνευση αυτή έδωσε νέα ώθηση στο κίνημα, γιατί τα στελέχη της Νεολαίας της ΕΔΑ είχαν όχι μόνο μεγάλη οργανωτική πείρα, αλλά και την πείρα των φυλακών, της εξορίας και των ανοιχτών συγκρούσεων με το αστυνομικό κράτος και, έτσι, κατόρθωσαν αμέσως να δέσουν οργανωτικά το κίνημα. Η δημιουργία της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη, ο χαρακτήρας της, που είναι ο χαρακτήρας της πρωτοπόρας, πλατειάς, εξωκομματικής οργάνωσης της νεολαίας, με πλήρη αυτοτέλεια και ευχέρεια πρωτόβουλης δράσης, με νεολαιίστικες μορφές, αλλά και με ξεκάθαρη πολιτική και ιδεολογική γραμμή, που τοποθετείται στα γενικά πλαίσια της πολιτικής και της ιδεολογίας του κινήματος της Αριστεράς, με σαφείς αρχές οικοδόμησης και λειτουργίας τις αρχές του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, αντιπροσωπεύει κάτι το ουσιαστικά καινούριο. Ανοίγει τη νέα εποχή, όπου το προοδευτικό νεολαιίστικο κίνημα, αντλώντας και από τη διεθνή πείρα, οικοδομείται πάνω στη φυσιολογική βάση του, με τη δική του φυσιогνωμία, το δικό του στυλ δράσης και τη δική του μεθοδολογία.

Σας αναφέρω μερικούς από τους σκοπούς της οργάνωσης και τα μέσα για την πραγματοποίηση των σκοπών αυτών, όπως βρίσκονται μέσα στο καταστατικό της, που ψηφίστηκε στο Α΄ Ιδρυτικό Συνέδριο της Νεολαίας, που ήταν, παράλληλα, και το μοναδικό που πρόλαβε να κάνει.

Οι σκοποί της Οργάνωσης είναι:

1. *Η διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς στα ιδανικά της Ειρήνης, της Δημοκρατίας, της Εθνικής Ανεξαρτησίας και της Κοινωνικής Προόδου. Η προσέλκυση της νεολαίας στους γενικότερους αγώνες του λαού μας, στο πλευρό του αριστερού δημοκρατικού κινήματος, για τη δημοκρατική ανάπτυξη, την πρόοδο και την ευτυχία της πατρίδας μας, για την πραγματοποίηση της Εθνικής Δημοκρατικής Αλλαγής.*

2. *Η διαπαιδαγώγηση της νεολαίας για την προάσπιση και διεκδίκηση των δικαιωμάτων της στη ζωή και τη μόρφωση. Για την κατάκτηση της πλήρους ισοτιμίας των νέων σε όλους τους τομείς της δημόσιας, πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Η οικοδόμηση της πιο πλατιάς ενότητας της Ελληνικής Νεολαίας πάνω στα κοινά ιδανικά, συμφέροντα, δικαιώματα και ενδιαφέροντά της, με στήριγμα την ενότητα της εργαζόμενης νεολαίας.*

3. *Η διαπαιδαγώγηση των νέων στο πνεύμα της φιλίας, της συνεργασίας και της αλληλεγγύης με τους νέους των άλλων χωρών και τις οργανώσεις τους.*

4. *Η αγωγή των νέων για τη διαμόρφωση αγωνιστικού ήθους, η εξύψωση του πνευματικού, μορφωτικού, πολιτιστικού επιπέδου της νεολαίας, με την καλλιέργεια της έφεσης προς τη μόρφωση, με τη γνώση των έργων του εθνικού και λαϊκού μας πολιτισμού. Η σωματική αγωγή για την υγεία των νέων, με την ενίσχυση του αθλητικού πνεύματος και της φυσιολατρίας και με την ανάπτυξη των σπορ και πολύμορφων αθλητικών εκδηλώσεων. Η διάδοση των προοδευτικών ιδεών και ιδανικών. Η άνοδος του ιδεολογικού επιπέδου των μελών της οργάνωσης, με τη μελέτη και τη γνώση των προοδευτικών ιδεών, με την καλλιέργεια της προοδευτικής πολιτικής συνείδησης.*

Και τα μέσα που ορίστηκαν, για την πραγματοποίηση των σκοπών αυτών, ήταν:

1. *Η δημόσια δραστηριότητα της οργάνωσης και των τμημάτων της για όλα τα τρέχοντα καθημερινά πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά θέματα, που αφορούν την Ελληνική νεολαία.*

2. *Ο συντονισμός των ενεργειών και η συνεργασία με άλλες οργανώσεις νέων, για την επίτευξη ενιαίας δράσης γύρω από τα άμεσα και γενικότερα προβλήματα της νεολαίας, καθώς και γύρω από τα μεγάλα εθνικά και κοινωνικά θέματα, που ενδιαφέρουν τη νεολαία. Η ενίσχυση του έργου των μαζικών οργανώσεων, συλλόγων και κινήσεων νεολαίας, που επιδιώκουν την προώθηση και λύση των ιδιαίτερων προβλημάτων της νεολαίας.*

3. *Οι εκδόσεις, διαλέξεις, ομιλίες, μορφωτικοί όμιλοι, βιβλιοθήκες. Οι συγκεντρώσεις, οι εθνικές γιορτές, εκδρομές, θεατρικές παραστάσεις, «Η ΓΕΝΙΑ ΜΑΣ», ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ του Λαμπράκη, τα τετράδια της Δημοκρατίας,*

φεστιβάλ και, γενικά, οι πολιτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις και όλα τα πρόσφορα και σύγχρονα μέσα εκλαΐκευσης και διαφώτισης.

4. Η ίδρυση και λειτουργία, στην πόλη, τη συνοικία και το χωριό, της Λέσχης Πολιτισμού -με πολιτικό, μορφωτικό, ιδεολογικό και εκπολιτιστικό περιεχόμενο.

5. Οι εξορμήσεις για κοινωφελή έργα, η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και, γενικά, η κάθε δραστηριότητα που διαπαιδαγωγεί τους νέους στο πνεύμα της δημιουργικής δουλειάς, καλλιεργεί την κοινωνική τους συνείδηση και συμβάλλει στην πρόοδο του τόπου.

Και, πράγματι, σ' όλο το διάστημα της δράσης της, διάστημα πολύ σύντομο (λιγότερο από 4 χρόνια), η Ν. Λαμπράκη κατόρθωσε να οργανώσει στους κόλπους της και να δραστηριοποιήσει εκατοντάδες χιλιάδες νέους. Ιδρύθηκαν Λέσχες Πολιτισμού παντού, στις πόλεις και τα χωριά. Γίνονται συγκεντρώσεις και εκδηλώσεις για την απόκρουση της νεοφασιστικής επίθεσης και την προάσπιση της Δημοκρατίας. Συμπαρίστανται στον αγώνα των Κυπρίων για ανεξαρτησία. Πρέπει, επίσης, να αναφέρουμε την πλούσια εκπολιτιστική - ψυχαγωγική και μορφωτική δράση, που συνοδεύεται και από παράλληλη δημιουργία χορωδιών, θεατρικών ομίλων, αθλητικών ομάδων και άλλων συγκροτημάτων. Την εξόρμηση για το βιβλίο, μέσα στα πλαίσια της οποίας δημιουργήθηκαν και πλουτίστηκαν πάνω από 200 νέες βιβλιοθήκες, σε πόλεις και χωριά, με δεκάδες χιλιάδες τόμους βιβλία. Την εξωραϊστική και κοινωφελή δράση της, μέσα στα πλαίσια της οποίας δίνεται η μάχη της δένδροφύτευσης και της καθαριότητας της πόλης και του χωριού και, παρά τα εμπόδια από το επίσημο κράτος, γίνονται και πολλά μικρά έργα, δηλαδή, ανοίγονται δρόμοι, χτίζονται γεφύρια, βάφονται σχολεία, κ.λ.π.

Η εξάπλωση της Λέσχης Πολιτισμού των Λαμπράκηδων σε όλη τη χώρα, ως μοναδικό κύτταρο πολιτιστικής δραστηριότητας, παίρνει τις διαστάσεις ενός πραγματικού κινήματος. Ανοίγει, έτσι, το μέτωπο του πολιτισμού και της προόδου, που δημιουργεί ένα σοβαρό αντίβαρο στον κατακλυσμό των Φλίπερς και των άλλων διαφθορών της Δεξιάς.

Με την ποικιλόμορφη και αγωνιστική αυτή δράση τους, οι Λαμπράκηδες καταξιώνονται στη συνείδηση των απλών ανθρώπων, όχι μονάχα της Αριστεράς, αλλά και στους απλούς ανθρώπους του Κέντρου και της Δεξιάς, ως φορείς προόδου, πολιτισμού, αγάπης προς την πατρίδα και τον τόπο, δημιουργικής πνοής. Σαν πολύτιμη δύναμη στην υπηρεσία της Δημοκρατίας, της Ειρήνης και της Κοινωνικής Προόδου. Στα μάτια του λαού και της νεολαίας, οι Λαμπράκηδες ενσαρκώνουν κάτι το καινούριο και το πολύ σημαντικό, που κάνει να σηκώνεται ένας άνεμος ανανέωσης και ελπίδας, αισιοδοξίας και έξαρσης.

Μπροστά στην εμπνευσμένη αυτή δράση των Λαμπράκηδων, αρχίζουν να υποχωρούν τα τείχη της πολιτικής προκατάληψης και του τυφλού αντικομμουνισμού, πράγμα που αποτελεί αναμφισβήτητη πολιτική κατάκτηση, παράγοντα προωθητικό της δημοκρατικής ενότητας. Χαρακτηριστικό είναι, ότι η δολοφονία του Γρ. Λαμπράκη και το γέννημα των χιλιάδων Λαμπράκηδων συνετέλεσε αποφασιστικά στην πτώση της Καραμανλικής δυναστείας και στη φυγή του ίδιου του Καραμανλή, τον Ιούνιο του 1963, από την Ελλάδα στο εξωτερικό, κρυφά και με ψεύτικο όνομα, με το όνομα, δηλαδή, Τριανταφυλλίδης.

Κορυφαίας σημασίας γεγονός της οργανωτικής δομής της Νεολαίας Λαμπράκη υπήρξε και η δημιουργία του Εθνικού Συμβουλίου των Λαμπράκηδων, του οποίου πρόεδρος υπήρξε ο ποιητής Κώστας Βάρναλης και το οποίο, στους κόλπους του, συγκέντρωσε τα πιο γνωστά ονόματα του πνευματικού και καλλιτεχνικού κόσμου της Ελλάδας. Στόχος του Εθνικού Συμβουλίου ήταν η σύνδεση της Νεολαίας με τους φορείς της εθνικής, πολιτικής, πνευματικής και κοινωνικής ζωής του τόπου.

Κυριότερες διεκδικήσεις των Λαμπράκηδων, για τις οποίες έδωσαν πολλές σκληρές μάχες, ήταν:

- 1. Ο εκδημοκρατισμός σ' όλα τα επίπεδα και το σταμάτημα των αστυνομικών, διοικητικών και άλλων μέτρων κατά της Νεολαίας Λαμπράκη. Ο εκδημοκρατισμός του στρατού και σεβασμός στο στρατιώτη, όποια ιδεολογία κι αν έχει - 18μηνη στρατιωτική θητεία.*
- 2. Κατάργηση του πιστοποιητικού Κοινωνικών Φρονημάτων.*
- 3. Εκδημοκρατισμός της Παιδείας - Προίκα στην Παιδεία 15%.*
- 4. Περιστολή της ανεργίας και της μετανάστευσης.*
- 5. Εκδημοκρατισμός της πνευματικής, εκπολιτιστικής και αθλητικής ζωής.*
- 6. Κατοχύρωση της ελεύθερης λειτουργίας των οργανώσεων της νεολαίας - κατάπαυση του διωγμού των στελεχών της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη - κατάργηση των εξοριών και των φυλακίσεων για τα πολιτικά φρονήματα.*

Το μεγάλο, όμως, ποιοτικό και οργανωτικό ανέβασμα της νεολαίας γίνεται, κυρίως, στο διάστημα της προσυνεδριακής δουλειάς. Σ' αυτό το διάστημα, που κράτησε, περίπου, πέντε μήνες, οι δυνάμεις των Λαμπράκηδων διπλασιάστηκαν. Οι προσυνεδριακές συζητήσεις γίνονται στα χωριά, μέσα σε καφενεία, με παρουσία και συμμετοχή όλων όσων παρευρίσκονται σ' αυτά. Κι αυτή είναι η μεγάλη επανάσταση, δεν καλούν οι Λαμπράκηδες τον κόσμο σε συγκεντρώσεις ή σε ομιλίες - εξάλλου ο πολύς κόσμος δεν πήγαινε σ' αυτές

από φόβο. Πηγαίνουν οι ίδιοι στους χώρους δουλειάς, στα καφενεία, στα Πανεπιστήμια και συζητούν μαζί τους για τις ιδέες, τη δράση και τα ιδανικά τους.

Με την άνοδο στην κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου, φουντώνει στην Ελλάδα η ελπίδα της Δημοκρατικής Αλλαγής. Η ζωή, όμως, της κυβέρνησης ήταν πολύ μικρή. Πολύ σύντομα, τον Ιούλιο του 1965, ο Γ. Παπανδρέου αναγκάζεται σε παραίτηση, κάτω από την πίεση του παλατιού. Αναλαμβάνουν οι κυβερνήσεις των αποστατών, η μία μετά την άλλη. Η αντίδραση και η αγανάκτηση του λαού φουντώνει. Τότε είναι που ξέσπασαν τα γνωστά ως «Ιουλιανά» γεγονότα. Επί 80-85 μέρες, η Αθήνα ολόκληρη συγκλονίζεται από συλλαλητήρια, συγκρούσεις με την αστυνομία και το παρακράτος, φωτιές, συλλήψεις, εξορίες, ξυλοδαρμούς. Οι λέσχες των Λαμπράκηδων ανατινάζονται, η μία μετά την άλλη, στην Αθήνα και την επαρχία. Η Αθήνα καιγόταν κυριολεκτικά, και από τις φωτιές των παρακρατικών αλλά και από τον παλμό της πάλης. Πρωτοστατούν στον αγώνα αυτό οι Λαμπράκηδες με τη μαχητικότητα, την αποφασιστικότητα και την οργανωτικότητά τους. Δύο στελέχη της στέλνονται, για εκφοβισμό, στην εξορία, σε μια εποχή που είχαν αποφυλακιστεί όλοι οι πολιτικοί κρατούμενοι και είχαν αδειάσει όλες οι φυλακές και οι εξορίες.

Οι Λαμπράκηδες δένονται, ακόμα περισσότερο, οργανωτικά και δυναμώνουν απ' όλη αυτή τη μαχητικότητα, παράλληλα, όμως, αυτή η μορφή πάλης εκφυλίζεται, εφόσον οι Λαμπράκηδες, για τόσο μεγάλο διάστημα, βρίσκονται συνέχεια στους δρόμους, χτυπούν και χτυπιούνται, αγωνίζονται να διαφυλάξουν τα γραφεία τους, την ακεραιότητά τους και, γενικά, πρωτοστατούν σ' έναν αγώνα που είναι ο ίδιος, σκληρός και επαναλαμβανόμενος επί μήνες.

Αυτός ο αγώνας, όμως, δεν είχε ως αποτέλεσμα, μόνο, το οργανωτικό δέσιμο των Λαμπράκηδων. Αποτέλεσε και μια πρόβα τζενεράλε για το παρακράτος, το οποίο δοκίμασε τις δυνάμεις και τις μεθόδους του, τις βελτίωσε και τις αύξησε.

Αλληπάλληλες ήταν οι πτώσεις και οι αλλαγές των κυβερνήσεων, κατά την περίοδο Ιουλίου 1965 - Απρίλη 1967. Όλη αυτή η ωμή βία ξέσπαγε στην πλάτη και στα κεφάλια των Λαμπράκηδων. Το κλίμα της ανωμαλίας ενίσχυε τα επιχειρήματα του Παλατιού εναντίον των Λαμπράκηδων, ενώ πολύς κόσμος είχε αρχίσει να λέει καθαρά πως μόνο μια επέμβαση του Στρατού θα επανέφερε την τάξη και την ησυχία. Κυκλοφορούσαν, ήδη, βάσιμες φήμες για προετοιμασία Δικτατορίας.

Το Παλάτι ζητούσε, επίσημα πλέον, τη διάλυση των Λαμπράκηδων, τους οποίους χαρακτήριζε, με το στόμα του διαδόχου Κωνσταντίνου, μίasma του λαού.

Μπροστά σ' αυτή την ανώμαλη κατάσταση, κάτω από τις απειλές για διάλυση και με τον επικείμενο φόβο επικίνδυνης Δικτατορίας, μπήκε και ζυμωνόταν ο προβληματισμός, στους κόλπους της Νεολαίας, αν πρέπει να περάσουν στην

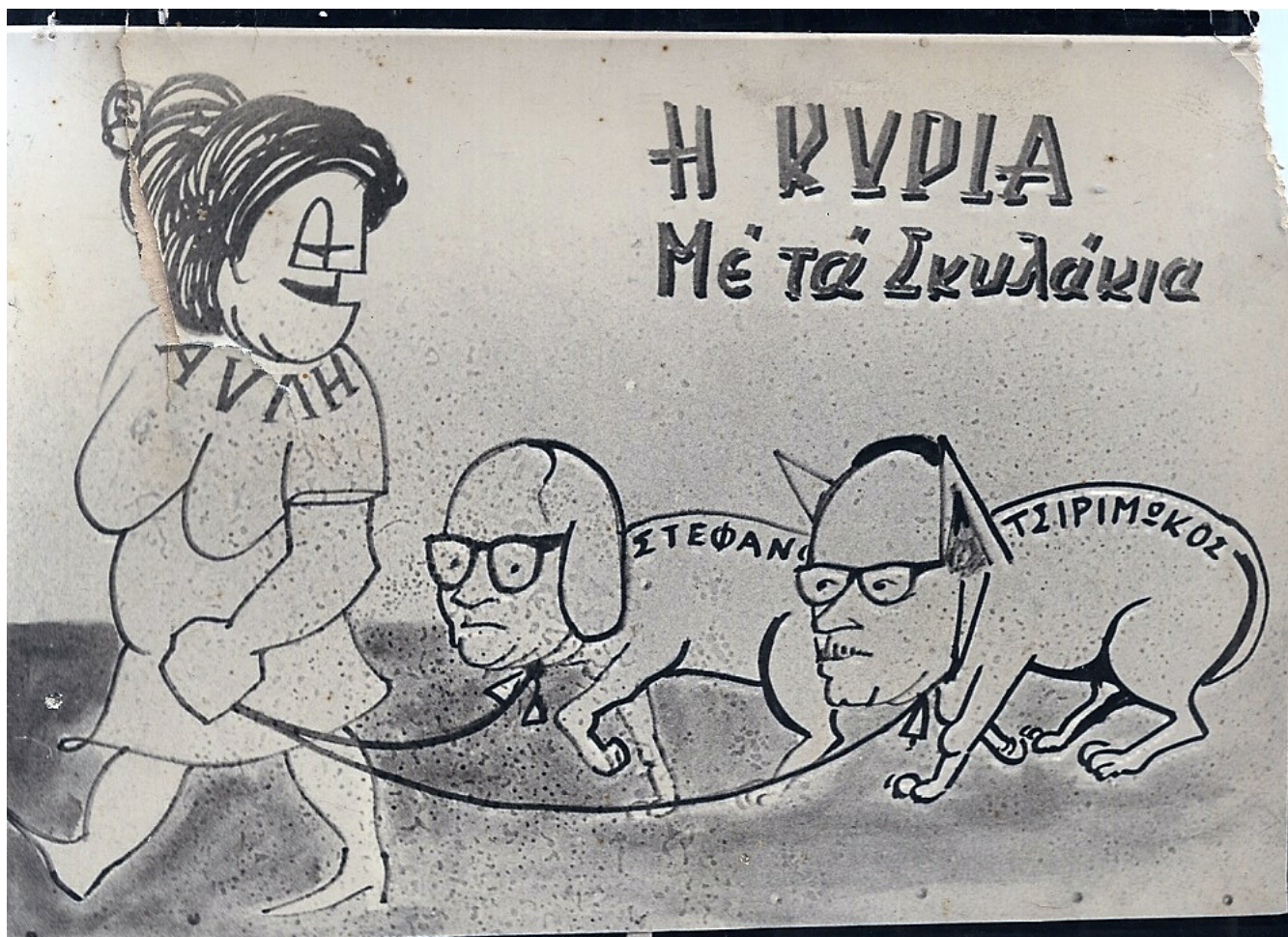
Από τις διαδηλώσεις στα Ιουλιανά.
Τα συνθήματα και τα αιτήματα είναι εμφανή στα πλακάτ που κρατούν οι διαδηλωτές.
Οι Λαμπράκηδες βρίσκονταν συνεχώς στους δρόμους, διαδήλωναν, συγκρούονταν, μάχονταν, αλλά και εξαντλούνταν.
Το κράτος και το παρακράτος ετοιμάζονταν για το τελειωτικό χτύπημα.
Προβόκαν και εκμεταλλεύονταν την αγανάκτηση και την κούραση των αστυνομικών και των «νομοταγών πολιτών».
Μίλησαν για εκτροπή από τους Κομμουνιστές
Και την έφερε ο στρατός...

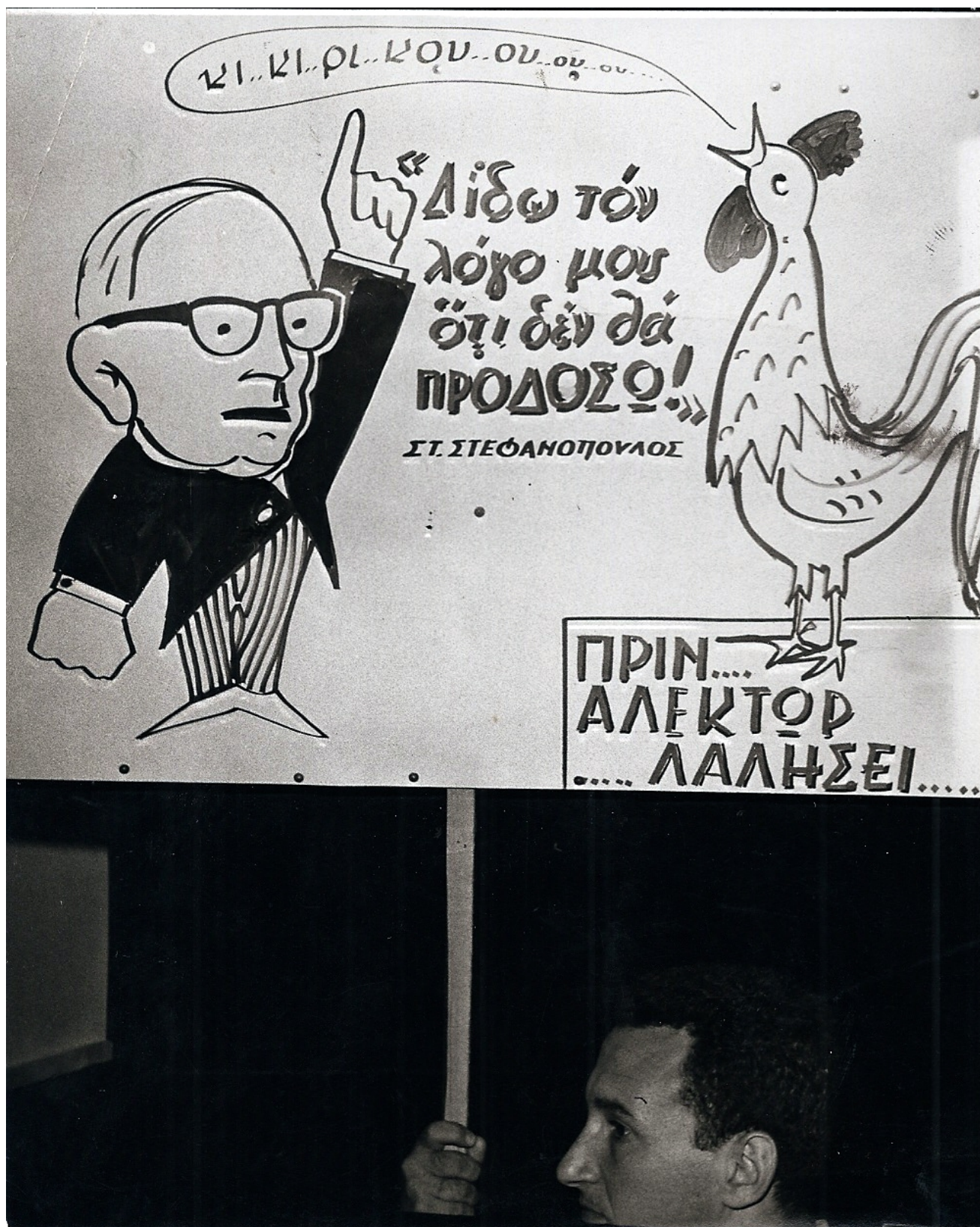
Οργή και αγανάκτηση, διεκδίκηση και μαχητικότητα είναι τα χαρακτηριστικά των διαδηλώσεων στα Ιουλιανά.

Στα πρόσωπα των αντρών της φωτογραφίας φαίνεται η θέληση για αλλαγή και αγώνα. Το ίδιο μήνυμα δίνουν και τα χαρακτηριστικά του σώματος.

Το μυώδες σώμα δείχνει πως έχουμε να κάνουμε με εργατικό δυναμικό, προφανώς με οικοδόμους, που από τότε άρχισαν να γράφουν την αγωνιστική τους ιστορία, που θα τους ακολουθεί και στην εξέγερση του Πολυτεχνείου, όπου κι εκεί η δράση και η στάση τους θα επαινεθεί. Πολλοί στηρίχθηκαν στα μπράτσα τους και στη δύναμή τους για να αντιμετωπίσουν τις δυνάμεις της καταστολής σε κρίσιμες συνθήκες.

Ένα από τα πολλά εμπνευσμένα πλακάτ των διαδηλώσεων, που γελοιοποιούσαν τις τότε κυβερνήσεις και τους εκπροσώπους τους και τη δουλική τους στάση απέναντι στο παλάτι.

Η δουλική υποταγή των κυβερνώντων δεν αργεί να ερμηνευτεί - από τον πολύπαθο αλλά και πολύ έμπειρο λαό- αλλά και να γίνει συνώνυμο της προδοσίας του λαού και του έθνους...

*Μεγαλειώδεις οι συγκεντρώσεις των Ιουλιανών.
Μαζικότητα και παλμός ήταν τα χαρακτηριστικά τους.
Θύμα των Ιουλιανών και ο Σωτήρης Πέτρουλας, στην κηδεία του οποίου
το πλήθος, η οργή, η μαχητικότητα ξεχείλιζαν.
Οι νεολαίοι, στην κηδεία του, έδωσαν ένα ηχηρό παρόν και μια υπόσχεση
για συνέχιση του αγώνα και για δικαίωση της θυσίας του.*

παρανομία ή να παλέψουν για τη νομιμότητα, δηλαδή, να διαλυθούν ή να συρρικνωθούν.

Η κυρίαρχη άποψη στην ηγεσία της Νεολαίας ήταν πως πρέπει να αφήσουν να τους διαλύσουν και, στο ενδιάμεσο διάστημα, να προετοιμαστούν, ώστε να περάσουν -οργανωμένοι πια- στην παρανομία, όταν επέλθει η Δικτατορία. Η θέση αυτή ήταν αντίθετη προς την επίσημη θέση της τότε ΕΔΑ, της ηγεσίας του ΚΚΕ, που είχε τότε την έδρα του στο εξωτερικό, και των δυνάμεων του Α. Παπανδρέου, που όλοι τους πίστευαν ότι δεν πρόκειται να γίνει Δικτατορία.

Μπροστά στον κίνδυνο της διάλυσης και χωρίς να ρωτηθεί προηγούμενα η νεολαία, ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της ΕΔΑ, Ηλίας Ηλιού, καταθέτει δήλωση στη Βουλή, ότι η Δ.Ν.Λ. είναι η κομματική νεολαία της ΕΔΑ. Αν, λοιπόν, τη διέλυσαν, αυτό θα σήμαινε, αυτόματα, ότι έπρεπε και όλες οι άλλες κομματικές νεολαίες να διαλυθούν.

Αυτή η δήλωση, όπως είπαμε, ήταν αντίθετη προς την άποψη που κυριαρχούσε στη Νεολαία, αλλά, επιπλέον, ήταν αντίθετη και προς το Καταστατικό των Λαμπράκηδων, που, σαφώς, έλεγε ότι δεν είναι Νεολαία κομματική.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη βαθμιαία συρρίκνωση της Νεολαίας, που έφτασε να αριθμεί ξανά 15-20.000 μέλη, έφτασε, δηλαδή, μέσα σε ελάχιστο διάστημα, στις αρχικές της δυνάμεις, ενώ είχε αγγίξει τον αριθμό των 200.000 μελών στην περίοδο των Ιουλιανών γεγονότων, το 1965.

Παρά τη συρρίκνωση, όμως, παραμένουν στη Νεολαία τα πιο δοκιμασμένα και τα πιο έμπειρα από τα στελέχη της, τα οποία και συνέχισαν τη δράση της, ακόμα και μετά την εγκαθίδρυση της Δικτατορίας. Επειδή ο κίνδυνος της Δικτατορίας ήταν πια πολύ κοντινός, πολλά στελέχη της προετοιμάζονταν για την παράνομη δράση, κι έτσι η Δικτατορία βρήκε τους Λαμπράκηδες καλύτερα προετοιμασμένους για την παράνομη δουλειά - ακόμη και από την ΕΔΑ. Πολλοί Λαμπράκηδες, από πριν, ζούσαν ημιπαράνομη ζωή - για παράδειγμα δεν κοιμούνταν στα σπίτια τους. Είχε, από νωρίς, εξασφαλιστεί η διαφύλαξη του αρχείου των Λαμπράκηδων, κι έτσι δεν έπεσε στα χέρια της Δικτατορίας. Από το στόμα του Προέδρου των Λαμπράκηδων - αμέσως, την επομένη της Δικτατορίας - βγήκε το πρώτο μήνυμα κατά του πραξικοπήματος των συνταγματαρχών, που καλούσε το λαό σε παλλαϊκή αντίσταση.

Η πρώτη αντιστασιακή-αντιδικτατορική οργάνωση, το ΠΤΑΜ, φτιάχνεται - σε συντομότατο χρονικό διάστημα - από στελέχη των Λαμπράκηδων. Οι πρώτες αντιστασιακές πράξεις γίνονται από Λαμπράκηδες. Οι περισσότεροι που επικηρύσσονται την εποχή εκείνη, για μεγάλα χρηματικά ποσά, για την αντιστασιακή τους δράση, είναι Λαμπράκηδες. Αλλά, οι Λαμπράκηδες είναι κι αυτοί που κακοποιούνται περισσότερο, βασανίζονται,

τσακίζονται, ανώνυμα και χωρίς διαφήμιση, γεμίζοντας τις φυλακές και τις εξορίες.

Δεν είναι εύκολο να μιλήσει κανείς για τους Λαμπράκηδες και να θεωρήσει ότι τα είπε όλα στο πλαίσιο μιας ομιλίας. Το ίδιο συμβαίνει και με κάθε μεγάλο λαϊκό κίνημα, όσο σύντομη, χρονικά, κι αν είναι η ζωή του.

Αν η γενιά των Λαμπράκηδων ήταν απλά ένας μύθος που πλάστηκε, ένα όνειρο στα μυαλά ορισμένων, μια άπιαστη ελπίδα ή αν η γενιά των Λαμπράκηδων έγραψε ιστορία, αυτό απομένει σ' εσάς να το ψάξετε και να το βρείτε, απαλλαγμένοι από τον υποκειμενισμό, τη συγκίνηση και το πάθος το δικό μας. Να μελετήσετε τη γενιά αυτή, τη δράση και την ιστορία της, και να αποκαταστήσετε την προσφορά της στην ελληνική ιστορία και πραγματικότητα, μια προσφορά που έχει - κατά τη γνώμη μου - παραγνωριστεί και δεν έχει πάρει τη θέση που της αξίζει στην ιστορία του τόπου, αλλά και του αριστερού προοδευτικού κινήματος στη χώρα μας.

Κάποιοι οφείλουν να ψάξουν και να μας μιλήσουν αντικειμενικά για το "γιατί".

Όπως το έχουμε ζητήσει και για κάθε περίοδο της Ελληνικής Ιστορίας, είναι δίκαιο να ζητήσουμε να φωτιστεί κι εδώ το σκοτάδι που έχει καλύψει την περίοδο των Λαμπράκηδων.

ΠΑΛΗΟΤΑΚΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

14.11.1987

Στην εκδήλωση αυτή έγιναν 3 ομιλίες (1.2.3) και παίχτηκαν φιλμ για την Αντίσταση και το Πολυτεχνείο

A. FILM:

- ✓ για την Αντίσταση
- ✓ για το Πολυτεχνείο

B. ΟΜΙΛΙΕΣ

1. ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ από ΠΑΣΟΚ για την Αντίσταση
2. Τ. ΠΑΛΗΟΣ, από Ε.ΑΡ, για τους Λαμπράκηδες
3. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, κοινοτικός, για τη γενιά του Πολυτεχνείου (ΚΚΕ).

Αυτή ήταν μια ομιλία λιγότερο κομματική και περισσότερο μια προσπάθεια ιστορικής αποτίμησης της προσφοράς των Λαμπράκηδων.

Ίσως αυτή να σου είναι περισσότερο κατανοητή, καθώς ο λόγος δεν είναι τόσο «ξύλινος»....Είμαι κι εγώ λιγότερο κομματόσκυλο, τουλάχιστον στη νοοτροπία. Έχω μια πιο κριτική στάση απέναντι στα κομματικά τεκταινόμενα και απέναντι στη στάση του Κόμματος στο παρελθόν. Έβλεπα πια - και κυρίως μιλούσα - τα λάθη του παρελθόντος, που στοίχισαν ακριβά στην ελληνική ιστορία.